

Leden Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. mevrouw drs. E. de Kler
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum 01-12-2017 Betreft
Briefnr. 594400 TOT/TOT Onderwerp
Inlichtingen 06 46228860

Geachte leden van de Vaste Commissie,

Vorige week presenteerde het ministerie van OCW bijgewerkte schattingen van het oplopende lerarentekort. Anders dan het departement zijn we bij de Algemene Onderwijsbond van mening dat deze update geen aanleiding kan zijn voor enige relativering. In het primair onderwijs en bij een aantal cruciale vakken in het beroeps- en voortgezet onderwijs zorgt het groeiend aantal vacatures nu al voor forse problemen. Die vereisen een kordaat optreden van de Kamer voor ze kunnen worden opgelost.

Uit de nieuwste ramingen is gebleken dat het lerarentekort in het primair onderwijs later oploopt en hoger piekt. Maar of er nu een tekort is van 4000 fte in 2020 of van 4100 in 2022: vast staat dat deze tekorten zo hardnekkig zijn dat onze maatschappij niet is gebaat bij halve maatregelen.

270 miljoen euro voor extra loonruimte is niet genoeg

De Algemene Onderwijsbond liet al bij de presentatie van deze OCW-begroting weten dat de toegezegde 270 miljoen euro voor betere lonen bij lange na niet voldoende is om de salarissen op te trekken tot een niveau waarmee we meer studiekeziers naar de pabo kunnen lokken, of om de 'stille reserve' van mensen met een pabo-diploma buiten het onderwijs terug naar het leslokaal te lokken.

Meer dan een eerste stap naar een grotere investering in het salaris kan het niet zijn. Het PO-Front waarvan de AOb onderdeel is vraagt niet voor niets om 900 miljoen euro. Dat geld is nodig om het salaris in het primair onderwijs gelijk te trekken met dat van het voortgezet onderwijs. Bedragen van bescheidener omvang zijn een druppel op een gloeiende plaat, zelfs als het gaat om een bedrag van 270 miljoen euro.

Door het departement en door sommige fracties in uw huis is wel de suggestie gewekt dat de sociale partners zelf debet zijn aan de ontstane situatie. Er is gewezen op de reserves van verschillende basisscholen, er wordt geschermd met bovenwettelijke uitkeringen voor collega's die onverhoopt werkloos raken.

Ofschoon de AOb sinds jaar en dag een punt maakt van de reserves en van mening is dat er op veel plaatsen wel wat van dat budget af kan om het primaire proces

mee te verstevigen, kunnen we niet mee in de gedachte dat je die middelen kunt inzetten om het tekort op te vangen. Daarvoor is immers een structurele oplossing nodig. De reserves van schoolbesturen zijn uiteindelijk slechts een appeltje voor de dorst en zullen verdampen op het moment dat je ze inzet voor de oplossing van een probleem waarvoor een kabinet onvoldoende middelen beschikbaar stelt.

Aanslag op bovenwettelijk deel levert niets op

Ook een aanslag op het bovenwettelijk deel zoals gesuggereerd door leden van uw huis levert op korte termijn niets op. Op het totaal van de onderwijsbegroting gaat het hier om slechts een beperkt bedrag. Deze regeling is door de sociale partners afgesproken voor onderwijspersoneel dat om wat voor reden ook langdurig in de WW terecht is gekomen. Voor een deel gaat het om moeilijk bemiddelbare mensen: denk aan leraren die tegen de pensioengerechtigde leeftijd aan zitten en kampen met de naweeën van een burn-out. We pakken geen uitkeringen af van mensen in een kwetsbare positie. Overigens zijn in de cao 2016 reeds aanpassingen doorgevoerd en zijn sociale partners binnen het bestuur van het Participatiefonds in gesprek over dit thema.

Daarbij is dit soort regelingen minder uitzonderlijk dan wordt gesuggereerd. Ook in de marktsector worden vaak afspraken gemaakt bij sociaal plannen en vaststellingsovereenkomsten in verband met ontslag. Vaak zijn ze nodig om problemen op de arbeidsmarkt soepeler op te lossen.

Het geld dat in 2016 was gemoeid met het bekostigen van aanvullingen op de WW in het primair onderwijs is zo'n 73 miljoen euro en wordt weloverwogen uitgegeven. Bovendien gaat het om bestaande uitkeringen waar niet op kan worden ingebroken. Ik wijs er op dat het aantal werklozen de afgelopen jaren in bepaalde regio's toenam door de soms forse leerlingendaling. Door het oplopende lerarentekort ligt het voor de hand dat het aantal werkloze leraren de komende jaren terugloopt. Wijziging van deze afspraak zou alleen een symbolische waarde hebben en is een route die we wat de AOb betreft niet snel zullen bewandelen: een sector die de afgelopen jaren is geplaagd door krimp van de werkgelegenheid, nullijnen op het loon en waar we het hoogste aandeel burn-outs kennen van alle beroepsgroepen moet durven uitspreken dat het principieel onaanvaardbaar is dat we voor een kleine verbetering van de loonruimte eerst de bestaande afspraken moeten versoberen.

Haal het geld voor werkdrukbestrijding naar voren

Het hoge aantal burn-outs in het onderwijs brengt me op het dossier werkdruk. Die is in alle onderwijssectoren te hoog, maar kent een piek in het primair onderwijs: 25 procent van de leraren krijgt er mee te maken, wat betekent dat vrijwel elk team mensen mist omdat die overwerkt zijn.

Gelukkig is het kabinet van mening dat dit euvel moet worden aangepakt, maar het ontbreekt nog aan het juiste tempo. Voor komend jaar wordt de begroting slechts met 10 miljoen euro verhoogd en het duurt nog tot 2021 voordat we op de toegezegde 430 miljoen uitkomen. De AOb adviseert de Kamer dan ook om hierin het partijcongres van de ChristenUnie van 25 oktober jongstleden te volgen en er alles aan te doen om het budget van 430 miljoen euro naar voren te halen. Er zijn tal van oplossingen te bedenken voor werkdruk: kleinere klassen, minder contacturen en meer ondersteuning dichtbij de klas – zeer van belang om de knelpunten rond passend onderwijs weg te nemen – zijn zomaar wat voorbeelden

van maatregelen die zullen helpen, maar waarvoor meer extra middelen nodig zijn dan de 10 miljoen euro die is ingeboekt voor komend jaar.

Met een dergelijke kasschuif kan uw commissie in ieder geval één onderdeel van het probleem in het onderwijs snel helpen oplossen. Al blijft het natuurlijk de vraag of mensen die eenmaal gewend zijn aan een betere beloning daadwerkelijk willen terugkeren naar het p.o. en zullen wij ons met het PO-Front blijven hardmaken voor een structurele investering van 1,4 miljard euro voor werkdrukbestrijding en salarisverhoging.

Anders dan het regeerakkoord doet vermoeden, kennen ook de andere sectoren hun zorgen. In het voortgezet onderwijs en het mbo is een vacature uitzetten voor een wiskundeleraar intussen iets als diepzeevissen met een bamboehengel: ook daar geldt voor een aantal vakken een structureel tekort. Naast de bètavakken is het ook in het taalonderwijs steeds lastiger zoeken naar personeel. In het beroepsonderwijs geldt hetzelfde voor de technische vakken.

Benut leerlingdaling vo om motie-Van Meenen uit te voeren

Tegelijkertijd zien we in deze sector over het geheel genomen een overschot aan onderwijspersoneel als gevolg van een daling van het aantal jongeren. Deze 'krimp' zagen we eerder in het primair onderwijs en kende op de arbeidsmarkt vooral starters onder de slachtoffers: zij werden ontslagen of vonden geen werk en zijn in veel gevallen blijvend voor de sector verloren.

In het voortgezet onderwijs is die geschiedenis te voorkomen: in 2016 nam de Tweede Kamer de motie-Van Meenen aan, waarin het kabinet wordt opgeroepen de werkdruk te beteugelen door het aantal lesuren per leraar op maximaal twintig per week te zetten bij een volledig dienstverband, zodat leraren de tijd krijgen hun vak bij te houden en hun lessen voor te bereiden. De demografische ontwikkelingen brengen een solide uitvoering van deze motie een stap dichterbij en de AOb verzoekt u dan ook het kabinet op te roepen onderzoek te doen naar welke wijzigingen in de bekostigingssystematiek daar voor nodig zouden zijn.

Een vergelijkbare slag is ook voor het mbo zeer gewenst. In die sector is de laatste jaren focus op vakmanschap ingevoerd, zijn keuzedelen ontwikkeld en referentieniveaus uitgewerkt. Dit vroeg om een wendbare houding van het onderwijspersoneel. Dat heeft nu vooral meer tijd nodig om een volgende verdiepingsslag te maken. De AOb pleit er voor om bij wet vast te leggen dat het aantal uren dat een docent in het mbo lesgeeft de komende jaren stapsgewijs wordt teruggebracht naar 650 klokuur. Zodat er voldoende tijd en ruimte voor docenten en onderwijsteams is om aandacht te hebben voor ontwikkeling, innovatie en samenwerking met het bedrijfsleven.

Snel om tafel voor meerjarig investeringsplan

De conclusie dat het onderwijs grote problemen kent die om goed doordachte oplossingen vragen die moeten rekenen op breed draagvlak, had u ook kunnen trekken zonder deze brief. In dat licht is het verbazingwekkend dat ministers Slob en Van Engelshoven de sociale partners nog niet hebben uitgenodigd om te kijken of we met elkaar kunnen komen tot een meerjarig investeringsplan.

Tenslotte heeft de AOb met verbazing kennisgenomen van de 'doelmatigheidskorting' die het kabinet op het onderwijs heeft losgelaten. Een

sector die gebukt gaat onder de hoge werkdruk en kampt met een dalende populariteit onder studiekeziers confronteren met een tekort dat is ontstaan door rekenfouten van een vorige coalitie is wat ons betreft een verkeerde keuze. Het besef dat de problemen in het onderwijs zijn veroorzaakt omdat voorgaande coalities een crisis moesten beteugelen die werd veroorzaakt door het internationaal opererende bankwezen en daar middelen voor nodig hadden die voorheen werden ingezet voor het publieke belang van goed onderwijs maakt die conclusie extra wrang. Om die reden heeft uw commissie dan ook een aparte brief ontvangen van de Stichting van het Onderwijs, waarin alle sociale partners actief in het onderwijs zijn verenigd.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Liesbeth Verheggen', with a long horizontal stroke extending to the right.

Liesbeth Verheggen
Voorzitter AOb